

Köy Enstitüleri ve Fen Eğitimi

Kemal KOCABAŞ¹

Özet

Aydınlanma çağı ile birlikte fen bilimlerinde yaşanan önemli gelişmeler Avrupa’da sanayi devriminin temelini oluşturmuştur. Galile ve Newton’un deneye ve gözleme dayalı bilimsel süreçleri başlatmasıyla felsefe içinden bağımsızlaşan fizik, kimya, biyolojide yaşanan önemli gelişmeler, eğitim ve öğretim süreçlerinde yaratıcılığı öne çıkaran deneysel yöntemler olarak karşılık bulmuştur. Eğitim süreçlerine yansıyan bilimsel anlayış, fen bilimlerindeki gelişmenin motoru olmuştur. Aydınlanma çağının yansıması Türkiye’de gerçek anlamda deneysel yöntem, Köy Enstitülerinde “*yaparak, yaşayarak öğrenme*” süreçlerinin içinde karşılık bulmuştur. Kırsal bölgelerde, doğa ile iç içe kurulan enstitülerde çalışma programlarında yer alan 44 saatlik haftalık çalışma süresinin 22 saatinin teorik derslere, 11 saatinin işlik çalışmalarına ve 11 saatinin de tarım öğretim çalışmalarına ayrılması eğitim süreçlerinde teori-deney dengesinin gözönüne alınması ile ilgili çok önemli bir kazanımdır. Bu çalışma; Köy Enstitülerindeki fen eğitimi öğretimi, pedagojiye katkısı ve enstitülerin “*İş İçinde Eğitim*” anlayışındaki yeri, eğitimin bütünselliği bağlamında incelemeyi, yaşanmışlıklar ve tanıklıklarla tartışmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Köy Enstitüleri, İş İçinde Eğitim, Fen Eğitimi

Village Institutes and Science Education

Abstract

Important developments experienced in sciences upon the start of the Age of Enlightenment, constituted the foundation of the industrial revolution in Europe. The important developments experienced in physics, chemistry and biology, which became independent from philosophy after the initiation of experiment and observation-based scientific processes by Galilei and Newton, were reflected to education and training processes as experimental methods putting creativity to the forefront. The scientific mentality, which was reflected to education processes, has been the engine of the development in sciences. The real reflection of the Age of Enlightenment in Turkey, has been within the “learning by doing, experiencing” at Village Institutes. The weekly work hours in the schedule of Village Institutes, which were established in rural areas, virtually in the nature, were consisting of 44 hours, 22 of which were allocated to theoretical courses, 11 to workshop efforts and 11 to agricultural training efforts, and it was a major gain, along with the consideration of theory-experiment balance in education processes. The present study aims to examine the science education in Village Institutes, its contribution to pedagogy, and the place of institutes within the “On-the-Job Education” mentality within the context of the holism of education, and to discuss the same by courtesy of life experiences and witnesses.

Key Words: Village Institutes, On-the-Job Education, Science Education

¹ Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Fakültesi Fizik Bölümü Öğretim Üyesi ve Yeni Kuşak Köy Enstitülüler Derneği Genel Başkanı, kekocabas@gmail.com

Giris

İçinde yaşadığımız yıllarda ulusal ve uluslararası tüm göstergeler, çalışmalar, raporlar, sınavlar eğitim sistemimizin niteliğini tümüyle kaybettiğini, %7-8 oranında çok küçük bir öğrenci grubuna nitelikli eğitim verdiğini, ülkenin nitelikli öğretmen yetiştiremediğini, eğitimin adaletsizlikler ve eşitsizlikler ürettiğini ifade ediyor.² Aynı çalışmalarda, Türkiye’de eğitimin küresel neo-liberal politikalarla “insanlık hakkı” olma gerçeğini kaybettiğini ve evrensel laik-demokratik, bilimsel doğasının örselediğine ilişkin yaygın değerlendirmeler de bulunmaktadır. Tüm raporlardan çıkan bir diğer ortak sonuç da “*Türk eğitim sistemi öğrencilerin analitik düşünme becerilerini geliştiremiyor ve öğrenciler öğrendikleri arasında iletişim kuramıyor, hayattaki karşılığını bulamıyor*” şeklinde özetlenebilmektedir. Türkiye tüm bu sorunları yaşarken Cumhuriyet Eğitim Devrimi yaratıcılarının özgün tasarımı Köy Enstitüleri, “*eğitim saklı kenti*” olarak, nitelikli-özgün eğitim kazanımı olarak karşımıza çıkıyor.

Günümüzde Eğitim ve Fen Eğitimi

Yakın bir zamanda UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)’nın 2014 yılında hazırladığı “İnsani Gelişmişlik Raporu” yayınlandı. Bu rapora göre Türkiye, dünyanın 17. büyük ekonomisine sahip iken insani gelişmişlik düzeyinde ise 69. sırada yer almakta. Ekonomik gelişmeyle uyumlu olmayan, paralel gelişemeyen toplumsal gelişmişlik düzeyi söz konusudur. Ekonomik anlamda çok geri olan Uruguay, Bahamalar, Belarus, Romanya ve Libya insani gelişmişlikte Türkiye’den daha iyi konumdalar. İnsani gelişmişlikte ilk beş sırada Norveç, Avustralya, İsviçre, Hollanda ve ABD yer alıyor. Bu rapora göre, Türkiye’de ortalama eğitim süresi ise 7.6 yıl olarak veriliyor. Üç yıl önce bu rakam 1998-2010 süreci sonrası 6.8 yıl olmuştu. Bu artışın ardında zorunlu sekiz yıllık kesintisiz eğitimin olduğu çok açıktır. Bu rakam Bulgaristan’da 10.6, Rusya’da 11.7, Romanya’da 10.7 ve Kore’de 11.8 yıl. Türkiye, ortalama 7.6 yıl ile bile çoğu ülkenin çok gerisinde ve Türkiye’de kadınların eğitime katılma oranı ise 136 ülke arasında 105. sıradadır.

Bir başka rakam, Eğitim Harcaması/GSYH oranında; Türkiye 3.8 rakamıyla eğitime en az kaynak ayıran ülkeler arasında. OECD ortalaması 5.6 ve en yüksek kaynak ayıran Norveç 8.8, Danimarka ise 8.7 (Kaynak: OECD Veri Tabanı-2014). Türkiye’nin en varlıklı %20’lik diliminin eğitim harcamaları, en yoksul %20’lik diliminin eğitim harcamalarının 14 katına ulaşmıştır. Bu rakam ülkemizdeki eşitsizlikleri göstermesi anlamında çarpıcıdır, ne yazık ki eşitsizliklerin olduğu yerde adaletten ve eğitim hakkından bahsedilemez...

Üniversiteye girişte fen sorularında, 40 soruda doğru yanıt ortalaması 2011YGS’de 4.1, 2012 YGS’de bu rakam 3.56 iken, 2013 yılında bu rakam 4.5 olmuştur. Uluslararası PISA yarışmalarında Türkiye’nin fen puanları 2003, 2006, 2009, 2012 sınavlarında sırasıyla 434, 424, 454 ve 464 olmuştur. Bu puanlarla Türkiye OECD ülkeleri arasında son sıralarda yer almıştır. PISA 2012’ye, 34’ü OECD ülkesi 65 ülkeden yaklaşık 510 bin öğrenci katıldı. Türkiye’den katılanların sayısı ise 7’inci sınıftan 10’uncu sınıfa kadar 4 bin 848’dir. PISA’nın en üst düzey olarak nitelendirildiği seviyeye ulaşan öğrencilerin oranı Türkiye’de matematikte yüzde 6, okumada yüzde 4 iken bu oran fende yüzde 2’de kalmıştır. PISA sınavları “*öğrencilerin bilgilerini günlük yaşama uygulama, yazılı materyal anlama, yorumlama ve kullanma düşüncelerini analiz edebilme, akıl yürütme, karşılaştırma ve değerlendirme yapma, bilimsel bilgiyi kullanma, bilimsel soruları tanımlama, doğayı anlama ve gözlemleri hakkında karar alma*” gibi yeterlilikleri ölçmektedir. Sonuçlar, göstergeler, Türk eğitim sisteminin ve fen eğitiminin niteliğini ve işlevini tümüyle kaybettiğini, öğrencilerde fen okuryazarlığı kazanımlarını üretmediğini göstermektedir. Bu anlamda ilköğretimde, orta

² Kemal Kocabaş, Aydınlik Bir Türkiye için Eğitim Reformu, s.9.

öğretimde hatta üniversitelerde, zincirleme fen eğitimi sorunludur ve yeni arayışlar kaçınılmaz olmaktadır. Bu tartışmaların ışığında ülkemizin özgün deneyimi Köy Enstitülerindeki fen eğitimine yeniden bakmak bir zorunluluğa dönüşmektedir.

Köy Enstitüleri Programları:

Köy Enstitüleri tarihi 1936'da Eğitim Kurularının açılmasıyla başlar. Enstitülüler 1946 yılında kurucularının görevden alınmasıyla özgün kazanımlarının çoğunu yitirir ve 1954 yılında da ilköğretmen okullarına dönüştürülür. Köy Enstitüleri dönemi programları;

- a) 1936-1948 arasında uygulanan Köy Eğitim Kursu Programı,
- b) 1937-1938 öğretim yılında Köy Öğretmen Okulu adıyla açılan ve 17 Nisan 1940'ta 3803 sayılı yasayla Köy Enstitüleri Yasası ile Köy Enstitülerine dönüşen okullardaki geçici program
- c) 17 Nisan 1940'dan 1943'e kadar bakanlık direktifleriyle enstitülerin geliştirdiği kitaplaşmamış deneme programları
- d) Uzun denemelerden sonra 1943'te bütünleştirilen ilk özgün Köy Enstitüleri Öğretim Programı
- e) 1947'de yeniden hazırlanan, ancak özgün yapıdan dönüşü simgeleyen Köy Enstitüleri Öğretim Programı
- f) Köy Enstitüleri Hazırlık Sınıfı programları
- g) 1943-1947 arasında hazırlanan Köy Enstitüleri Sağlık Kolu programları,
- h) Köy Enstitüsü çıkışlı öğretmenler için açılan tamamlayıcı kursların programları
- i) Çeşitli zamanlarda Köy Enstitüsü programlarında yapılan değişiklikler
- k) 1942'de açılan Yüksek Köy Enstitüsü programı.³

11 Haziran 1937 tarihinde yasalanan ve enstitülere giden arayış çok önemli deneyimi olan 3238 sayılı Köy Eğitim Kanununun 1. maddesi kursların amaçlarını “Nüfusları öğretmen gönderilmesine elverişli olmayan köylerin öğretim ve eğitim işlerini görmek, ziraat işlerinin fenni bir şekilde yapılması için köylülere rehberlik etmek üzere köy öğretmenleri istihdam edilir” şeklinde ifade etmektedir. Görüldüğü gibi öğretmenin görevi sadece eğitim-öğretim değildir. Yine 17 Nisan 1940 tarihinde kabul edilen 3803 sayılı Köy Enstitüleri Yasasının 1. maddesi de Köy Enstitülerinin amacını “Köy öğretmeni ve köye yarayan diğer meslek erbabını yetiştirmek üzere ziraat işlerine elverişli arazisi bulunan yerlerde Maarif Vekilliğince Köy Enstitüleri açılır” ifadesiyle açıklamaktadır. Amaç ülke nüfusunun %80'i olan ve okuma yazma oranının çok düşük olduğu köyün içten canlandırılması olduğu çok açıktır. Her iki yasanın uygulayıcısı ve kuramcısı İsmail Hakkı Tonguç yasalardan beklentisini; “Köy-köylüyü öylesine canlandırmalı ve şuurlandırmalı ki; onu hiçbir kuvvet yalnız kendi hesabına ve insafsızca istismar edemesin; ona esir ve uşak muamelesi yapmasın. Köylüler, şuursuz ve bedava çalışan birer iş hayvanı haline gelmesinler. Onlar da her vatandaş gibi her zaman haklarına kavuşabilsinler. Köy meselesi bu demektir” şeklinde ifade ederek, Köy Enstitüleri hareketiyle ilgili tek parti içindeki ilerici-hümanist çizginin görüşlerini, beklentilerini dile getiriyordu.⁴

Eğitim Kuruları ile başlayan ve Köy Enstitülerine giden süreçte müfredat programlarına bakılırsa fen eğitimi amaçlarında “işe yarayan bilgiye” ulaşmanın merkeze alındığını görmekteyiz. Köy Eğitim Kursu müfredat programlarında aritmetik ve geometri dersinin amacı “Talebelere köy hayatında ve köyle şehir ve hükümet işleri münasebetlerinde lazım olan aritmetik bilgi ve maharetlerini kazandırmak ve onlarda aritmetik düşünüşü uyandırıp beslemektir” şeklinde ifade edilmektedir.⁵ Aynı müfredat programında atölye dersinin amacı da; “Eğitmen

³ Köy Enstitüsü Programları (1936-1953), s.31.

⁴ Köy Enstitüsü Programları (1936-1953), s.6.

⁵ Köy Eğitimi Yetiştirme Kuruları Müfredat Programı Taslağı (1938), s.30

Resim 1: Doğada ders.

namzetlerinin teknik görüşlerini arttırmak, onları esash ihtiyaçlardan olan eşyayı bizzat yapabilecek iktidara çıkarmak ve gayeye uygun, güzel yapılmış eşyanın kıymetini sezebilecek hale getirmek-tir" denilmektedir. "Esash ihtiyaç" saptaması yapılırken eğitimci adaylarında estetik beğenilerin gelişmesinin de program amacının içine alınmış olması eğitime bütünsel bakan bir anlayışın sonucudur.

Köy Enstitülerinin kuramcısı ve uygulayıcısı İsmail Hakkı Tonguç, "Hiçbir köy enstitüsü talebelerinin müessesedeki elektrik tesisatına, kullandığı radyo alıcısına veya konuştuğu telefona esrar (giz, sır. KK.) olarak bakmaması lazımdır. Hayat terbiyesi için her ferdin muayyen bir teknik terbiye çerçevesinden geçmesi gerekir. Böyle bir terbiyeden geçtikten sonra köylerin su derdine çare bulunması, ışığa kavuşturulması, toprağın ileri teknikle işlenmesi davalarını halletmek imkanları kendiliğinden husule gelir" diyerek fen eğitimi ile canlandırılacak köy projesi arasındaki ilişkiyi kurar.⁶ Bu projede enstitü öğrencilerine bilimsel düşüncüyü içten canlandırılacak köye götürme ödevi vardır. Eğitimin yaşamsal bir toplumsal bir sorumluluğu vardır ve enstitülüler aracılığıyla bu hayata geçirilecektir. Köy Enstitüleri sürecini yakından bilen yazar Yaşar Kemal, yaptığı bir değerlendirmede enstitülerdeki eğitim ile ilgili olarak, "Hoca geliyor, söylüyor, çocuklar ezberliyor. Bu çocukları köleleştirme eğitimidir. Köle olan, köle yapmaya çalışır. İnsanlar her yerde böyle yetiştirildikçe barış olmaz. Biz Köy Enstitüleriyle eğitime, yaşayarak ve yaratarak eğitimini katmış-tık. Böyle bir eğitime gidilseydi dünyada savaş olmazdı. Çünkü o, doğayla, gökyüzüyle, eşyayla birlikte gelişen gerçek bir insan olurdu. 20. Yüzyılda Türklerin yarattığı ve insanlığa armağan ettiği en büyük iştir Köy Enstitüleri" diyerek enstitü eğitimin önemini ve değerini bize aktarır.

⁶ Köy Eğitimci Yetiştirme Kursları Müfredat Programı Taslağı (1938), s.30

⁷ Yaşar Kemal, Haftaya Bir Bakış, Sayı 23.

Fen Eğitimi Nedir?

Doğanın sırlarını araştıran, doğa yasalarını deney ve gözlemlerle ortaya koyan fen bilim dalları evrensel nitelikler taşır. Çağın ve uygarlığın dinamiğinde bilinmeyenlerin sırlarını arayan fen bilimlerindeki gelişmeler ve bu gelişmelerin teknolojiye yansımaları olduğu açıktır. Türkiye, feodal, tarıma dayalı ülke koşullarından Cumhuriyetle birlikte laik, demokratik, bilimsel eğitimle tarım toplumu alışkanlıklarından, sanayi toplumu değerlerine doğru kesintiler olsa bile yol almaktadır. Buna rağmen feodal-din eksenli toplumun ezberci ve skolastik kültüründen yeni yüzyılın değerlerine evrilmesinde sıkıntılar yaşamaktadır. Günün koşullarında toplumun bilimsel-araştırma ağırlıklı yaşam tarzına yatkınlığı bu anlamda sınırlıdır. Medresenin bıraktığı olumsuz gelenek, anlamaya dayanmayan, ezberci bir eğitimidir. Anlamadan, ezberlemeye dayalı bu çok eski din eğitimi geleneğinin, bireylerin beyinlerindeki düşünme, anlama ve problem çözme yetilerini, yeteneklerini olumsuz etkilediği çoğu çalışmada ifade edilmektedir. Mustafa Kemal'in 1 Mart 1923 tarihinde TBMM'de yaptığı konuşmasında ifade ettiği *"Eğitim ve öğretimde uygulanacak yöntem, bilgiyi insan için gereksiz bir süs, bir baskı aracı ya da bir uygarlık zevkine çok, gerçek yaşamda başarıya ulaşmayı sağlayan, uygulanabilen, kullanılabilir bir aygıt haline getirmektir..."* anlayışı ezberci eğitim sisteminden, uygulanabilen-kullanılabilen bilgiye ulaşmayı hedefleyen bir eğitim modeli önerisi bu arayışın önemli kilometre taşıdır.⁸ Mustafa Kemal'in bu sözünün fen eğitiminde karşılığı, deneysel araştırma yöntemidir. Deneysel araştırma; doğayı anlamanın, bilimsel bilgiye ulaşmanın yoludur, yöntemidir. 17 Nisan 1940 tarihinde Köy Enstitüleri yasası TBMM'de tartışılırken Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in kendisine yöneltilen "Bu okullara neden enstitü adını koydunuz?" sorusuna verdiği *"Biz bu müesseselere köy öğretmen okulu demedik. Çünkü evvelce bu isimde müesseseler vardı. Bunlar yepyeni şeylerdir. Biz Köy Enstitülerini sadece içerisinde nazari tedrisat yapılan bir müessese olarak almadık. İçerisinde ziraat sanatları, demircilik, basit marangozluk gibi ameli bir takım faaliyetlerde bulunduğu için okul adıyla anmadık, enstitü diye isimlendirmeyi uygun gördük"* şeklindeki yanıtı ezberci bir gelenekten kopmanın arayışıdır. Fen eğitiminde deneysel araştırma yöntemi özgün deneyimi 1940'lı yıllarda Köy Enstitülerinde uygulanacaktır. Bu anlamıyla Köy Enstitüleri ülke tarihinde ilk kez bilimsel düşüncüyü köylere taşıyan eğitim kurumları olarak eğitim tarihimizde yer aldı. Enstitü uygulamalarında bilginin iki kaynağı vardır. Hazır, var olan bilgiler ve deney ile gözlem ve olgulardan üretilen bilgiler. Enstitü düşüncesinde bu ikili yapı iç içedir. Enstitülü öğrenci hazır bilgileri öğrenirken, öğrenme içgüdüleriyle doğa, iş ve nesne dünyasında yaptığı deney ve gözlemlerle de yeni bilgiler üretir ve biriktirir. Kaynağını nesnelere ve hayatın gerçek problemlerden alan bu bilgi üretim süreci, her konuyu araştıran, sorgulayan, eleştirel bakabilen bir kişilik kazandırır. Bilimsel bilgiye ulaşmak bu anlamda enstitü eğitiminin çok önemli bir özelliği ve özgünlüğüdür... Bilimsel bilgi üretilirken, doğa dönüştürülüyor, başarı ortaya çıktıkça, insan da dönüşüyor ve kişilik, özgüven kazanıyor.

Nasuhoglu 1984 yılında yapılan bir çalışmada, Köy Enstitüleri önemine vurgu yaptıktan sonra *"Fen eğitimimizin 1984 yılındaki durumu iç açıcı sayılmaz. Bu olumsuzlukların nedeni olarak ezberciliği, araştırmacı ve yaratıcı etkinliklerde başarılı olamayışımızı toplumsal koşulların oluşturduğu ayakbağıdır."* şeklinde ifade eder.⁹ Günümüzde fen eğitiminin öğrencilere benimsetilebilmesi, bilgilerin içselleştirilmesi için; eğitim süreçlerinin ezbercilikten kurtarılarak deneysel çalışmaya, gözlem ve incelemeye dayalı öğrenci merkezli olarak işlenmesi zorunluluğu vardır. Cumhuriyetin temel felsefesi olan akıl ve bilimi evrensel pedagojiyle yoğurmak gerekmektedir.

⁸ Sabri Büyükdüvenci, Eğitim Felsefesi, Yazılar, s.34.

⁹ Orta Öğretim Kurumlarında Fen Öğretimi ve Sorunları, s.14.

Köy Enstitüleri ve Teknoloji Ağırlıklı Fen Eğitimi

Köy Enstitüleri çok farklı boyutlarıyla incelenmeyi, değerlendirilmeyi bekleyen bir eğitim kazanımıdır. Enstitü mekanlarının üretilmesi ve mimari proje yarışmaları, enstitüye öğrenci alınması konusundaki pozitif ayrımcı politikalar, üretim içindeki eğitim kurumu olma özelliği, Aşık Veysel'den Vivaldi'ye, yani ulusaldan evrensele kültür-sanat politikaları, çevresine, bölgesine sorumluluk duyan toplumsal sorumluluk merkezi işlevleri, öğrencinin yönetime katıldığı demokratik eğitim süreçleri, öğrencinin kitapla, müzikle, resimle, halkoyunlarıyla buluşmasını sağlayan yaratıcılığı, özgün iş içinde eğitim anlayışı ve sonuçta Orta Çağ'ı yaşayan köylerden gelen halk çocuklarında yaşanan büyük devinim ve değişim. Tüm bu süreçler birbirlerinden bağımsız değil. Bu bağlamda Köy Enstitüleriyle ilgili ilk saptamaya “*eğitimde bütünselliğin*” hayata geçtiği en önemli pedagojik kazanım olarak bakmak olanaklıdır. Enstitülerin kuramcısı, uygulayıcısı İsmail Hakkı Tonguç'un “*...Tabiatın içinde, tarla ve bahçeler arasında açılan bu kurumlarda, biyolojinin derslikte, karatahta başında okutulması artık gülünç olurdu. Tıpkı bunun gibi, ekilip, biçilen, çadır hayatından başlanarak yeni yapılar kurulan, hayvan beslenen bir kurumda fizik, kimya, aritmetik ve geometri derslerini bu olaylarla bağlılık yaratılmadan okutmaya çalışmak büsbütün gülünç olurdu*”¹⁰ ifadesi enstitülerdeki, fen eğitiminin felsefesini ve eğitimde bütünselliği anlamak adına önemlidir. Köy Enstitülerinde “*Tabiat bilgisi, sağlık bilgisi, fizik, kimya, biyoloji, motorculuk*” derslerinin öğretiminde temel yaklaşım; günlük yaşamın gereksinmelerini karşılamak ve her derste öğrenilen bilgilerin bütünselliği ile iş içindeki karşılığını birlikte aramaktır...

Köy Enstitüleri teknoloji merkezli eğitim kurumlarıydı. Bisiklet, motosiklet, kayak, dikiş makinaları, krema makinaları, halı tezgahları, arı kovanları vb. araçlar enstitü eğitiminde önemle yer almışlardı. Aksu Köy Enstitüsü ve Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'nden mezun olan Pakize Türkoğlu, Aksu Köy Enstitüsünde uygarlık araçlarını “*güzellik ve bilinç*” yaratan aygıtlar olarak tanımlar. Enstitünün ilk aylarında enstitüye birkaç bisikletin geldiğini ve bisikletlerden birinin kızlara verildiğini ifade eder. Demircilik öğretmeni Mustafa Özgür'ün motorculuk dersinde, kız-erkek tüm öğrencilere bisikletlerin başına geçip kuralları anlattığını, pedalı çevirince neler olduğunu, tekerleğin nasıl döndüğünü, bisiklette dengede durulması için ne yapılması gerektiğini, tekerleğin uygarlığa kazandırdığı dev adımların konuşulduğunu ifade eder. Pakize Türkoğlu bisikletten sonra motosikleti öğrendiklerini, motor dersinin 1. sınıfta kız-erkek herkese zorunlu olduğunu ve enstitünün bir motosikleti olduğunu anlatır. Motorun kullanılmadığı bir dönemde öğretmenin sırayla tüm öğrencilere motor kullanmayı öğrettiğini “*Fizik dersinde konumuz motor olurdu. Öğretmen öncelikle motorun nasıl çalıştığını, beygir gücü, hız gibi fizik bilgilerini anlatır, sonra anlattıklarının ışığında işe başlar, hepimize sabırla ayrı ayrı alıştırmalar yaptırır. Bu yüzden beygir gücünü hiç unutmam.*”¹¹ diyerek ifade eden Türkoğlu bisiklet, motosiklet dışında Aksu'da dikiş makinesi, süt makinesi, modern tarım araçları, traktör, su motoru gibi araçları kullandıklarını belirtir. Bu anlatılar enstitülerde fen eğitimi ve teknoloji eğitiminin paralel geliştiğini ifade etmektedir.

Kızılçullu Köy Enstitüsü mezunu Yusuf Balaban¹² Köy Enstitüsündeki fen derslerine yönelik olarak öncelikle farklı alandaki öğretmenler arasındaki işbirliğine işaret etmektedir. Yıl başında her öğretmen yıllık planlarını ortaya koyar, başka derslerle bağlantılı olan konuları kendi planlarına alır ve uygulamalar bu işbirliği içinde yürütüldüğünü şöyle ifade eder: “*Örneğin; Fizik dersinde elektrik konusunu öğrenen öğrenci, demircilik dersinde okulun elektrik donanımını yaparken, su kuyularındaki elektrik motorlarının çalıştırılması nöbetini tutarken, kalorifer*

¹⁰ Pakize Türkoğlu, Tonguç ve Enstitüleri, s.278.

¹¹ Pakize Türkoğlu, Kısa Süren Hasat, s.29.

¹² Yusuf Balaban, Yeniden İmece Dergisi, Sayı: 45.

dairesindeki görevini yürütürken öğrendiği elektrik bilgilerini kullanırdı. Kızılçullu Köy Enstitüsünde başlangıçta şebeke suyu yoktu. Su ihtiyacı çeşitli yerlere kazılmış kuyulardan elektrik motorları ile ya da rüzgar enerjisi ile sağlanırdı. Sonraları Osman Ağa suyunu getirdik. Önce okul bahçesine bir depo yaptık. Suyu buraya akıttık. Elektrik motorunu yerleştirdik. Şebeke yapıldı. Motorla depodaki suyu şebekeye bastık. Böylece okulun su sorunu halledildi. Bu işin her safhasında çalıştığım için, olayı çok iyi anımsıyorum. Her şeyi öğrenciler yapmıştı. Köy Enstitüleri özelliği idi bu. Hem öğreniyor hem uyguluyorduk. Yani yaparak ve yaşayarak öğreniyorduk. Hayvanlardan süt ve et elde ederdik. Süt Ziraat sanatları odasında işleme tabii tutulur, yoğurt, peynir, ayran, çökelek haline getirilirdi. Bunları öğrenciler yerlerdi. Bu işlemler yapılırken fen derslerindeki edindiğimiz bilgileri kullanırdık. Sebze bahçesinde çok çeşitli, üzüm yetiştirilirdi. Üzümlerin bir kısmını öğrenciler yer, kalanı şaraphanede şarap yapılırdı. Sebze bahçesinde çok çeşitli sebze yetişirdi. Bakım, sulama, ilaçlamayı eksiksiz yapardık. Yemekhaneden artanları ziraat sanatları odasında salça ve turşu yapardık. Bütün bu etkinliklerde fen bilgisi dersinde öğrendiklerimizi eksiksiz uygulardık” diye belirtmektedir. Enstitüde İkinci Dünya Savaşı yıllarında öğrencilik yaptıklarını, o dönemin zor ve her şeyin kıt olduğunu, elde edilen ürünlerle enstitünün ekonomik durumunu ayakta tuttuklarını ifade eden Balaban “Onun için fen eğitimi bütün çalışmalarımızda ön plana alındı” diyerek çalışmalarını aktarır.

Enstitülerdeki uygulamanın en önemli yanı fen ve doğa bilimi derslerinin birbirleriyle ve diğer derslerle olan ilişkisini öğrenciye yaşayarak aktarabilmesidir. Fen laboratuvarı hayatın, doğanın içindeki işlere dönüşmektedir. Enstitü programları aracılığıyla öğrencilere, fizik ve kimya dersleri de dahil olmak üzere bütün derslerde, hayatta kullanabilecekleri bilgileri vermek amacı güdülür. Bu programda, yakada taşınan bir rozet gibi süs olmaktan ileri geçmeyen bilgi ile onların kafalarını bozmak yoluna sapılmaz denilmektedir. Fizik-kimya dersleri ikinci, üçüncü sınıflarda haftada 2’şer, dördüncü ve beşinci sınıflarda 1’er saat verilir: “Fizik ve kimya derslerinde öğrencilere, günlük hayatta karşılaşılan fiziksel ve kimyasal olayları gözlem ve deneylere dayanarak incelemek suretiyle fizik ve kimyanın temel bilgi ve ilkelerini kazandırmak, hayat ve iş alanlarında her gün karşılaşılan madde ve aletlerin mahiyetini iyice tanıtmak, onlardan enerji kaynağı ve iş vasıtası olarak en verimli şekilde faydalanma yollarını öğretmek amacı güdülür. Böylece öğretmen namzetleri olayların bilimsel esaslarını araştırabilecek ve bunları deneylerle inceleyebilecek metot, yeti ve anlayışa ulaştırılmış olurlar.”¹³

Enstitü programlarında “Ev, köprü, pazaryeri, su getirme, kanal açma, taşıt araçları, ışık, havagazı vb. konuları fizik dersleri içinde yer alır” şeklinde bir ibare de bulunmakta, bu ibare hayata geçmektedir. Türkoğlu “Enstitü sistemi kendini öteki eğitim kurumlarından ayıran bu özgün yapıyla fen ve doğa bilimlerinin öğretiminde de çığır açmıştır. Bilgileri ezberlemek yerine, gerekleri yaşamdaki işler içinde kullanmak, öğrenmeyi çok daha iyi sağladığı gibi, bilgiler işe dönüşerek, iyi ürün almada, araç yapma ve boyama vb. işlerde kolaylık getiriyordu” ifadesiyle enstitülerdeki fen öğretiminin özgünlüğünü ifade ediyordu.¹⁴ Köy Enstitüleri hareketinin önemli isimlerinden Beşikdüzü Köy Enstitüsü’nün kurucu müdürü ve Hürrem Arman, Tonguç’un iş eğitimi anlayışını eğitim ve üretim ilişkileri içinde değerlendirdiği ifade ederek üretimin bulunmadığı yerde eğitimin de olamayacağı anlayışına sahip olduğunu ifade eder. Hürrem Arman enstitülerin kuruluş süreçlerini “Tonguç, köylerde bilimsel incelemeler yaptı. Uzun yıllardan beri okulu olan köylerle hiç okul açılmamış köylerin yapısında, yaşayış, düşünüş ve üretim biçimlerinde hiçbir fark ve değişiklik olmadığını, okulları bitirenlerin de bir iki yıl sonra okuma-yazmayı da unuttuklarını saptadı”¹⁵

¹³ İsmail Hakkı Tonguç, Kitaplaşmamış Yazılar, s.278.

¹⁴ Pakize Türkoğlu, Tonguç ve Enstitüleri, s.279.

¹⁵ Hürrem Arman, “Köy Enstitülerinin Kuruluşu ve Düzeni”, s.26.

şeklinde anlatarak tarım toplumuna dayalı ezberci eğitimin içselleştirilmiş bir öğrenme üretmesi gerçeğinin altını çiziyordu.

Klasik eğitim sistemi “öğreten-öğrenen” ilişkisi üzerinde kurularken son yıllarda ifade edilen ve uygulamaya konulmaya çalışılan çağdaş öğretim yöntemleri bu ilişkiyi “*öğrenme paydaşlığı*” şeklinde tanımlamaktadır. Öğrenme paydaşlığı şeklinde ifade edilen bu çağdaş yaklaşım fen eğitimine uygulandığında öğrencilerin bilimsel kavramları sorgulayarak, süreçlerde aktif bir şekilde yer almaları gerekmektedir. Bu pencereden bakıldığında “*Probleme dayalı öğrenme, yaşıntısallık, durumsallık, özdenetim, sorumluluk ve yetki paylaşımı*” gibi çağdaş eğitim yaklaşımlarının Köy Enstitülerinde hayata geçtiğini görebilmekteyiz. Işık ve Özdemir’in çalışmasında¹⁶ Köy Enstitülerini eğitim yoluyla kalkınma ve uygarlaşma çabasının eşsiz bir örneği olarak tanımlayarak “*Günümüzde fen öğretimi geldiği noktada, öğrenmenin yaşamsal bir olay olduğu gerçeğine dayanarak öğrencilerin bilimsel bilgiyi kendilerinin oluşturmasını gerekli kılmıştır. Köy Enstitüleri ortamında paylaşımcılara ve özellikle de öğrencilere biçilen roller yaşam bağımlıdır... Öğrencilerin bilim eğitiminin aktif bir öznesi olabilmeleri ve bilimsel bilgileri gündelik yaşamda pratiğe geçirebilmeleri açısından sorgulama temelli öğrenme stratejilerinin izlenmesi ve buna dayalı olarak öğrencilerin aktif rol oynayabilmelerinin sağlanması kritik bir önem taşımaktadır*” ifadeleriyle, enstitülerdeki fen eğitiminin özgünlüğüne vurgu yapmaktadırlar.

Eğitimin Bütünselliğine Dair Örnekler

Eğitimde bütünsellik nedir? Kızılçullu Köy Enstitülülerin emeği ile üretilen Ortaklar Köy Enstitüsü imecesine bakalım. 16 Ağustos 1945 tarihinde Ortaklar Köy Enstitüsünün 1. kuruluş yıldönümü kutlaması yapılmaktadır. Kızılçullu Köy Enstitüsü müdürü Hamdi Akman ve öğrencileri de oradadır. Törende öğrencilerden biri konuşma yapacak, birisi de şiir okuyacaktır. Orada bulunan 200 öğrenciye bir duyuru yapılarak, öğrencilerin yarışmaya katılımı istenir, bu arada öğretmenlerden de bir jüri oluşturulur. 3-4 gün içinde 20-30 şiir, yazı gelir ve değerlendirilir. Sonuç olarak öğrencilerden Muhittin Horasan konuşmacı olarak seçilir. Yine öğrencilerden Hatice Altun’un da “*Ortaklar’a İlk Geliş*” adlı şiiri birincilik alır ve törenlerde onun da şiir okuması kararlaştırılır. Ortaklar Enstitüsü’nün kuruluş imecesine giden ekip, bir yandan enstitü binalarını yaparken, diğer yandan da her bir koşulda demokratik kültürü yaşama geçirerek öğrencilerin kendilerini ifade etmesini öne çıkarmaktadır.¹⁷ Hatice Altun’un şiirindeki bir dördürlükteki “*An gibi çalışırız/ Her güçlüğü aşarız/Sonunda biz başarırız/ İstikbalin şen yuvası*” dizelerindeki gibi bütünsellik içinde sanat ve kültür, yazın öne çıkmaktadır. Köy Enstitüsü öğrencileri bir önceki dizelerde olduğu gibi enstitüdeki iş yaşamlarını, doğayı dönüştürme emeklerini hep şiirlere yansıtmışlardır. Kepirtepe Köy Enstitüsü öğrencisi İlyas Özcan çok zor koşullarda başarılı enstitüye su getirme imecesini dizelere şöyle döker: “*Bir avuç insandık bildik huyunu/ Kalbinden kan değil su akan Kepir!/ Bağrında bulduğun serin suyunu/ Hasretin tadıyla iç de Kan Kepir/ Yeşile işledik, süsledik seni/ Yine sende bulduk özlediğini/ Işığın çiçeğin bin demetini/ Takın pırl pırl, yan Kepir/ Her gece ışıklar konca gül sana;/ Suların çağhıya, için nurlana/ At gamı kasveti artık bir yana/ Çoşkun seller gibi çağla, yan Kepir*”.¹⁸ Su, ve elektrik imecesi başarılıırken, bu süreç yazın ve dizelerle de bir başka duyuşsal becerinin öne çıkmasına olanak sağlıyordu.

Köy Enstitülerindeki “*İş İçinde Eğitim*” ilkesi tüm derslerde ve uygulamalarda içselleştirilmiş bir eğitim kazanımı olmuştur. Kızılçullu Köy Enstitüsü, Ruh Bilimi Öğretmeni Hayri Çakaloz

¹⁶ Hakan Işık, Oğuz Özdemir, “Köy Enstitüleri Deneyimi Işığında Sorgulama Temelli Bilim(Fen) Eğitiminde Öğretmen ve Öğrenci Roller”, *Aramızdan Ayrılışının 50. Yılında Hasan-Ali Yücel’den Günümüze Eğitim, Bilim, Kültür Politikaları Sempozyum Kitabı*, s.45.

¹⁷ Kemal Kocabaş, *Ortaklar Köy Enstitüsü 70 Yaşında*, s.72.

¹⁸ Nedim Menekşe, *Kuruluşundan Günümüze Kepirtepe (1940-2000)*, s.21.

yazdığı “Ruh Bilimi” kitabının önsözünde “*Delikanlılar, Enstitülerin bilgileri karşısında ana ilkesi şudur: Köy Enstitülerinde öğretilen bilgi ve beceriler, bilmiş olmak için değil, kullanmak, işe yararmak, yani onu, başarılmasını, çözülmesini istediğimiz bir işte, bir problemde tıpkı kazma kürek gibi kullanmak içindir. Ruhbilim dersleri de öyledir. Eğer ele aldığımız ruhbilim konuları ya da bilgileri arasında, sonunda işimize ne yolda yarayacağı pek açık olarak kestirilemeyen biri çıkarsa, hemen bana bu bilginin yerini, nasıl, nerede kullanacağımızı sorunuz. Eğer kullanım değeri taşımayan konu ya da bilgiler olursa, her ne şekilde olursa olsun, onun üzerinde durmayacağız ve onu iş programımızdan çıkarıp atacağız*” ifadeleri yer almaktadır. Bu önsözde görüleceği gibi enstitülerdeki bilgi ve becerilerin, işe yaraması ve hayatta karşılığı olmasının önemli bir değeri vardır.

Kızılçullu Köy Enstitüsü 1945 çıkışlı Yusuf Balaban; binaların çatısının ağaçlarını çakarken Pisagor teorisini, harç kararken kimya dersini, tarlaya ağaçları eşit aralıklarla dikerken, üretim sonuçlarını değerlendirirken matematik, yaptıkları binanın tesisatını döşerken fizik öğrendiklerini ifade ederek “*Okuduğumuz bütün dersler için uygulama olanağı aranır. Fizik-matematik dersleri arazide, inşaatlarda, kimya dersi peynir, şarap imalathanelerinde, tarih dersi ören yerlerinde, müzelerde, coğrafya dersi yakın çevrede yapılırdı*”¹⁹ ifadeleriyle tanıklığını aktarır. Edebiyatımızın değerlerinden Fakir Baykurt da Gönen Köy Enstitüsü mezunudur. Bir anlatısında bileşik kapları ders ortamında bir türlü anlayamadığını ifade eder.²⁰ Ama 2-B sınıfı olarak Gönen Köy Enstitüsünün arkasındaki dokuz kilometre ötedeki Tınaz Dağındaki kaynak suyunu enstitüye akıtma projesinde künklerin döşeneceği derinlik, coğrafi engeller, künklerin içinin ziftlenmesi, ek yerlerinin ince harçlarla bileziklenmesi sonucu suyun enstitüye getirildiğini, bileşik kapları bu işin içindeyken daha iyi öğrenme olanağı bulduğunu yazar. Baykurt bu işin tamamlanmasından sonra bir de şiir yazmıştır. Enstitülü öğrencilerin pek çoğu doğanın dönüştürülmesi süreçlerinde başardıkları işi ve emeği mutlaka şiire veya yazıya dönüştürmüşlerdir. Türkoğlu, iş kimyası, kitap ve tebeşir ile ilgili olarak “*Köy Enstitülerinde Talat Ersoy, Ziya Kaplan gibi öğretmenler kimya dersleriyle tarım ve sanat dersleri arasında bağlantı kurarak işliklerde ve tarım alanlarında geçen olayları (iplik ve yün boyama, bitkilere verilen ilaçlar, kireç ve alçı elde etme vb.) öğrencilere inceleyerek kimya bilgileri kazandırmak yolu tutulmuştur*”²¹ ifadeleriyle Aksu Köy Enstitüsündeki uygulamaları bize aktarır. Ortaklar Köy Enstitüsü mimarı Mualla Eyüboğlu da Köy Enstitülerindeki fen eğitimi ve genel özellikleriyle ilgili olarak “*Enstitülerde yapı işlerinde usta ya da işçi yerine, öğrencilerden yararlanılması bizim işimizi güçleştiriyordu ama, bu uygulamada öğrenciler işçi olarak çalışırken, bir yandan matematik ve geometri bilgilerini uygulama alanına aktarıyorlardı. Örneğin derste öğrenilen ve neye yaradığı pek bilinmeyen Pisagor teoremini, öğrenci inşaatta çatı makasını bağlarken iş başında ve iş içinde uyguluyor ve yetiştiriyordu... Böylece öğrenci edindiği bilginin ne işe yaradığını somut olarak kavrayarak, oluşan eğitsel değer ortamında da yeni bir iş yapmak için daha çok bilgi gerektiğinin bilincine ulaşıyordu*” ifadeleriyle enstitü eğitiminin önemine işaret ediyordu.²² Yine Çifteler Köy Enstitüsü çıkışlı Süleyman Dinçer²³ İ. Hakkı Tonguç’un söylemleri doğrultusunda “*Pisagor bağlantısını yaptığımız binaların temel öncesi çekmiş olduğumuz ip iskeletini 3-4-5 metre ölçüsü ile köşelerde dik üçgen sağlayarak ve nedeni üzerinde tartışarak öğreniyorduk. Fizikteki bileşik kapları, dağ tepe aşarak kazdığımız kanalların içine su künkleri döşeyip 4 kilometre uzaktaki kaynaktan okulumuza su getirerek öğreniyorduk. Geometriyi, gereksinmemiz olan yapıları yapmaya başladığımızda elimize aldığımız yapı planına göre ölçerek temellerini kazıp duvarlarını yükseltirken ve çatısını kurarken öğreniyorduk*” şeklinde

¹⁹ Köy Enstitüleri ve Yeni Arayışlar (2003), s.29.

²⁰ Pakize Türkoğlu, Tonguç ve Enstitüleri, s.279.

²¹ Pakize Türkoğlu, Kısa Süren Hasat, s.136.

²² İlyas Küçükcan, Köy Enstitüleri ve Çifteler (ÇKE) Örneği, s.61.

²³ Süleyman Dinçer, Çitlenbik Kayayı Çatlattı, s.362.

Resim 2: Elektrik Santrali Hazırlığı

Çifteler'deki eğitim tanıklığını aktarıyordu. Dinçer Öğretmen yine devam ediyor; Tonguç Baba “Öğretmen Ansiklopedisi ve Pedagoji Sözlüğü” adlı yapıtına gönderme yaparak Tonguç’un “çocuğa bilgi kazandırmak eğitici karakteri taşıyan her okulun tartışmasız görevidir ancak bu görev, okulun birçok görevleri arasından biridir. İş okulu, bilgiye karşı değildir. O, çocuğa benimsetilmeyen cansız bilgilerin, yaşayarak ve iş yaparak gereken bilginin kazanılmasını ve onun kullanılmasını ister, di-yordu. Ayrıca bilgi ve eğitimi, yaşamı kolaylaştıran ve güzelleştiren bir araç olarak kabul ediyor ve hiçbir koşulda süs, caka satma ve sınav için kullanma aracı olarak kabul edilmesini istemiyordu” şeklinde yorumlar. Görülebildiği gibi tüm enstitülerde iş eğitimi ve fen eğitimi iç içedir.

Tonguç, Köy Enstitüleriyle ilgili yaptığı değerlendirmelerde öğrencileri oyun, spor, temsil, müzik, kitap, gezi, iş gibi etkinlikleri yetiştirilmek ilkesine bağlanılarak “Etkinci Okul”un yaratılmaya çalışıldığını ifade eder. Kitaba öğretici bir araç olarak bakılmış ve ezberciliğe süreçlerde yer verilmediğini, serbest tartışmaya, öğrencilerin kendi kendilerine idare etmelerine, gazete ve dergi okumalarına, radyo dinlemelerine, kitap okuma alışkanlığı kazanmalarına, bir saz ve mandolin çalmaları, türkü ve şarkı söylemeleri, halk danslarını oynamaları, bisiklet binmeleri, ata binmek alışkanlığı kazanmaları yönündeki çabalara önem verildiğini ifade eder. Tonguç; enstitülerde gözleyerek, iş ve deney yaparak çocukların bilgi edinmeleri için her türlü olanak ve fırsatlar hazırlandığını, onların öğrendiklerini kullanabilecekleri duruma getirilmeye çalışılmıştır diyerek süreci yazılarında özetler. Tonguç, “Köy Enstitülerinde yetiştirilen öğretmen namzetlerine gösterilen tüm derslerde onlara hayatta kullanabilecekleri bilgileri vermek amacı güdüdür. Yakada taşınan bir rozet gibi süs olmaktan ileri geçmeyen bilgi ile onların kafalarına bozmak yoluna sapılmaz” diyerek enstitü eğitiminin amacını özetler.²⁴ Köy Enstitüleri hareketinin önemli tanığı Cavit Orhan Tütengil enstitü gerçeğini, bize özgünlüğünü ve katkısını Tonguç’u doğrularak “Maarif hayatımızda hazır elbisecilikten kurtuluş Köy Enstitüleri ile başlamıştır. İlk defa topraktan, insandan, memleketten hareket edilmiştir. Mücerret bir hayat anlayışı yerine hakiki hayatın içinden fıskıran, fikir ve iş unsurunu, gerçek hayatta olduğu gibi bir arada bağrına basan, bize müesseselere imkan verilmiştir. Gelecek nesiller, Köy Enstitülerine vücut veren ruhtaki “bize göreyi” daha iyi fark edecektir.²⁵ Tütengil’in özellikle “topraktan, insandan, memleketten” tanımlamalarıyla enstitülere yönelik bize göre vurgusuyla özgünlüğün altı çizilmiştir. İş eğitimi, fen eğitimi birlikte bütünsel bir yaklaşımla sürerken enstitülerde elektrik santrali, su getirme işleri de başarılmaktadır. Tonguç’un 9.7.1941 tarihinde Kepirtepe Köy Enstitüsü Müdürü Nejat İdil’e yazdığı mektuptaki “Kardeşim Nejat, Artyzen işini bildiren telle çok sevindik. Tebrik ederim. Tabiatla çarpışa çarpışa ondan bir nimet koparabilmek hakiki kahramanlıktır. Bu işe emek verenlerin hepsine çok çok teşekkürler”²⁶ ifadeleri başarılı bir işe ve emeğe duyulan saygıyı ifade ediyordu.

Sonuc

Yazıyı son bir yorumla tamamlayalım. Mehmet Cihangir enstitülerdeki fen eğitimini “Her konuda öğrenci öğrendiğini yaşamakta ve bu konularda öğrencide el uyumu sağlanmaktadır. Bu konularda son olarak çarpıcı bir örnek vermek gerekirse Kars-Cılavuz Köy Enstitüsünde 1943-1944 yıllarında becerikli bir fizik öğretmeninin önderliğinde, öğrenci emeği ile bir hidroelektrik santral kurulmuştur. Bu santral ürettiği elektrikle, yozlaştırma ve yıkım dönemi başlayıncaya kadar Köy Enstitüsünü ve çevresini aydınlatmıştır” diyerek ifade ediyor. Cihangir bu örneği verdikten sonra yazısını “Şimdi önce, su türbininin tahtaya çizilerek anlatıldığı, akarsudaki gizil gücün nasıl elektrik enerjisine dönüştüğünün teorik olarak açıklandığı öğretimi düşünelim, sonra su türbinini bizzat

²⁴ İsmail Hakkı Tonguç, Kitaplaşmamış Yazılar, s.287.

²⁵ Cavit Orhan Tütengil, Köy Enstitüsü Üzerine Düşünceler, s.4.

²⁶ İsmail Hakkı Tonguç, Mektuplarla Köy Enstitüsü Yılları, s.41.

yerini oturtan, üzerine akarsuyu bağlayıp türbini çalıştırarak elektrik enerjisini üreten öğrenciyi gözönüne getirelim. Hangisinde öğrenme daha sağlıklıdır?” haklı sorusunu sorarak tamamlıyor.²⁷

Yıl 2015! Eğitimin ezberci, sınav merkezli, eleyici doğasıyla niteliğini tümüyle kaybettiği, akıl ve bilimden uzaklaşdığı, laik, demokratik ve bilimsel eğitim yerine din eğitiminin yoğunlaştırıldığı bir ortamda, Türkiye çağdaş dünyadan, demokratik değerlerden kopma noktasına hızla yol almaktadır. Eğitim, evrensel akıl ve bilim ekseninden, din eksenli bir zemine çekildiği sürece, koşullar ne olursa olsun PISA sonuçları ve tüm eğitim çıktıları daha da olumsuz olacaktır. Bu durum içinde yaşadığımız evrensel dünyanın genel diyalektik gelişimiyle çelişmektedir. Bu anlamda eğitim tarihimizde insan, sanat, demokrasi merkezli kazanımların adresi olan Köy Enstitüleri özgün eğitim felsefesiyle bu kötü gidişten sıyrılmada önemli bir çıkış noktasıdır. Fen eğitimi ve fen okuryazarlığı, bilimsel düşünmenin ve teknolojik gelişmenin temel dinamiğidir. Enstitülerdeki, hayatın gerçek problemleri üzerinden deney, gözlem ve iş içinde diye tanımlanan fen eğitiminin güncel karşılığını yaratarak fen eğitiminde önemli bir çığır açılabilir. Yeter ki laik, demokratik, bilimsel eğitim süreçlerinde, eğitimin işlevselliğini arama ve geliştirme süreçlerinden kopmayalım.

Kaynaklar

ARMAN, Hürrem (1980), “Köy Enstitülerinin Kuruluşu ve Düzeni”, Eğitim Mücadelesi Köy Enstitüleri Özel Sayısı, İstanbul.

BALABAN, Yusuf (2015) Yeniden İmece Dergisi, Sayı 45, İzmir.

BÜYÜKDÜVENÇİ, Sabri (1987), Eğitim Felsefesi Yazılar, Yargıçoğlu Matbaası, Ankara.

CİHANGİR, Mehmet (1990), “Köy Enstitülerinde Fen ve Doğa Bilimleri Öğretimi”, Kuruluşunun 50. Yılında Köy Enstitüleri, II.Cilt, Eğit-Der Yayınları, Ankara.

DİNÇER, Süleyman (2002), Çitlenbik Kayayı Çatlattı, İleri Yayınları, İzmir.

İŞİK, Hakan, Özdemir, Oğuz (2011), “Köy Enstitüleri Deneyimi Işığında Sorgulama Temelli Bilim (Fen) Eğitiminde Öğretmen ve Öğrenci Roller”, Aramızdan Ayrılışının 50. Yılında Hasan-Ali Yücel'den Günümüze Eğitim, Bilim, Kültür Politikaları Sempozyum Kitabı, İzmir.

KEMAL, Yaşar (1987), Haftaya Bir Bakış, 22-28 Mart, Sayı 23, İstanbul.

KOCABAŞ, Kemal (2014), Aydınlik Bir Türkiye için Eğitim Reformu, YKKED Yayınları, İzmir.

KOCABAŞ, Kemal (2014), Ortaklar Köy Enstitüsü 70 Yaşında, YKKED Yayınları, İzmir.

Köy Eğitmeni Yetiştirme Kursları Müfredat Programı Taslağı (1938), TC. Tarım ve Kültür Bakanlıkları Köy Eğitmeni Yetiştirme Kursları Neşriyatı, İstanbul Devlet Basımevi, İstanbul.

Köy Enstitüleri ve Yeni Arayışlar (2003), YKKED Yayınları, İzmir.

Köy Enstitüsü Programları (1936-1953), (2004), Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı, Ankara.

KÜÇÜKCAN, İlyas (2008), Köy Enstitüleri ve Çifteler (ÇKE) Örneği, TMMOB Yayınları, Eskişehir.

MENEKŞE, Nedim (2001), Kuruluşundan Günümüze Kepirtepe (1940-2000), Prizma Press Matbaacılık.San, Lüleburgaz.

Orta Öğretim Kurumlarında Fen Öğretimi ve Sorunları (1984), Türk Eğitim Derneği Yayınları, Ankara.

TONGUÇ, İsmail Hakkı (1998), Kitaplaşmamış Yazılar, Cilt I, KEÇEV Yayınları, Ankara.

TONGUÇ, İsmail Hakkı (1956), Kitaplaşmamış Yazılar, Cilt I, KEÇEV Yayınları, ss:287 Ankara.

TONGUÇ, İsmail Hakkı (1999), Mektuplarla Köy Enstitüsü Yılları, Güldiken Yayınları, Ankara.

TÜRKOĞLU, Pakize (2000), Tonguç ve Enstitüleri, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

TÜRKOĞLU, Pakize (2012), Kısa Süren Hasat, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.

TÜTENGİL, Cavit Orhan (1948), Köy Enstitüsü Üzerine Düşünceler, İstanbul.

²⁷ Mehmet Cihangir, “Köy Enstitülerinde Fen ve Doğa Bilimleri Öğretimi”, Kuruluşunun 50. Yılında Köy Enstitüleri, s.251.

